

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

کلام امیر علی علیه السلام آموزش مفاهیم نهج البلاغه

پایه هشتم متوسطه اول گروه با آسیب شنوایی

علی علیه السلام

کلام امیر

معاونت آموزشی، پرورشی و تربیت بدنی

سال تحصیلی ۱۴۰۵ - ۱۴۰۴

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

کلام امیر ^{علی علیه السلام} آموزش مفاهیم نهج البلاغه

پایه هشتم متوسطه اول گروه با آسیب شنوایی

معاونت آموزشی، پرورشی و تربیت بدنی

سال تحصیلی ۱۴۰۵ - ۱۴۰۴

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

کلام امیر

علی علیه السلام آموزش مفاهیم نهج البلاغه

پایه هشتم متوسطه اول گروه با آسیب شنوایی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	 مقدمه
۲	 آشنایی با نهج البلاغه
۴	 حق الناس
۷	 دشمن شناسی
۸	 ادب در گفتار
۹	 یاری خواستن از خدا
۱۰	 احکام الهی

نهج‌البلاغه گنجینه‌ای از سخنان زیبا و حکیمانه امام علی(ع) است؛ سخنانی که با گذشت قرن‌ها هنوز هم تازه و راهنمای زندگی ما هستند. در این کتاب، امام علی(ع) درباره موضوعاتی مانند دوستی، امانت‌داری، کارهای خوب و بد، عدالت و مهربانی با مردم صحبت کرده‌اند.

امروز نوجوانان در مدرسه، خانه و حتی فضای مجازی با مسائل و انتخاب‌های مهمی روبه‌رو هستند. دانستن راهنمایی‌های نهج‌البلاغه می‌تواند به ما کمک کند که تصمیم‌های درست بگیریم، روابط بهتری بسازیم و با دیگران مهربان‌تر و منصف‌تر باشیم.

این محتوای آموزشی با زبان ساده، مثال‌های امروزی و فعالیت‌های جذاب تهیه شده تا نوجوانان بتوانند پیام‌های نهج‌البلاغه را بهتر بفهمند و در زندگی روزمره به کار بگیرند. هدف ما این است که هر یک از این درس‌ها، چراغی برای مسیر زندگی شما باشد.

آشنایی با نهج البلاغه

نهج البلاغه یکی از کتاب‌های مهم و ارزشمند اسلامی است.

این کتاب، سخنان زیبا و پرمعنای امام علی (ع) را در خود جمع کرده است. برخی از بزرگان دینی نهج البلاغه را «برادر قرآن» نامیده‌اند.

چه کسی نهج البلاغه را جمع‌آوری کرد؟

نهج البلاغه را شریف رضی، جمع‌آوری کرده است. شریف رضی در شهر بغداد زندگی می‌کرد. او ۲۰ سال تلاش کرد تا سخنان امام علی (ع) را در یک کتاب به نام «نهج البلاغه» جمع کند و به مردم معرفی کند. شریف رضی در سن ۴۷ سالگی از دنیا رفت روحش شاد.

معنای نهج البلاغه:

آیا می‌دانید نهج البلاغه به چه معناست؟ نهج البلاغه یک کلمه ی عربی است.

نهج یعنی: راه و روش

بلاغه یعنی: سخن روشن و واضح

نهج البلاغه یعنی راه و روش زیبا سخن گفتن و خوب حرف زدن.

نهج البلاغه همانند قرآن کریم، کلامی دلنشین و بی نظیر دارد.

کتاب نهج البلاغه دارای چند بخش است؟

شریف رضی در کتاب نهج البلاغه سخنان زیبای امام علی (ع) را در سه بخش آورده است:

فصل اول: شامل خطبه‌ها یا سخنرانی‌های امام علی (ع) می‌باشد.

فصل دوم: شامل نامه‌های سیاسی - اخلاقی و نظامی می‌باشد.

فصل سوم: شامل حکمت‌ها یا جمله‌های کوتاه و پر معنی امام علی (ع) می‌باشد.

۲

علی بن ابی‌طالب

کلام امیر

آموزش مفاهیم نهج البلاغه پایه هفتم
متوسطه اول گروه با آسیب شنوایی

<https://linklick.ir/dl/hash/sHPsNdRDNU3Aa0z1>

در نهج البلاغه درباره‌ی موضوعات مهمی صحبت شده از جمله :

- خداشناسی و ایمان
- نماز، دعا و بندگی
- اخلاق خوب و رفتار درست
- راستگویی و امانت‌داری
- عدالت، دوستی، علم و آگاهی
- چرا باید نهج البلاغه را بخوانیم ؟
- نهج البلاغه به ما کمک می‌کند:
- بهتر خدا را بشناسیم.
- رفتار خوب را یاد بگیریم.
- راه درست زندگی را پیدا کنیم.
- با مردم با ادب و احترام رفتار کنیم.

نهج البلاغه مثل یک چراغ است؛ راه درست زندگی را به ما نشان می‌دهد. هر چه نهج البلاغه را بیش تر بخوانیم و با آن بیش تر آشنا شویم، زیبایی‌هایش را بیش تر احساس می‌کنیم. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: "هر کس یک بار نهج البلاغه را بخواند می‌فهمد که چه نکته‌های مفیدی دارد، نهج البلاغه کتاب انسان‌سازی، تربیت و سعادت است. ..."

در این مجموعه به بخشی از حکمت‌ها و خطبه‌های امام علی (ع) می‌پردازیم.

حق الناس

« حق الناس » در اصطلاح دینی به معنی حق مردم نسبت به یکدیگر است. شاید در ذهن خیلی از ما حق الناس، به معنی خوردن مال مردم باشد، اگرچه این هم اشتباه نیست، اما معنی درست آن، بسیار گسترده‌تر از این است. بی‌احترامی به دیگران، درست کردن شایعه، غیبت، تهمت، سرزنش دیگران، زخم زبان، بردن آبروی مردم، رعایت نکردن قوانین رانندگی، ایجاد سر و صدا و مزاحمت، رعایت نکردن حق همسایگان، ریختن زباله در خیابان و ... همه و همه از موارد حق الناس است که در دین ما گناه بسیار بزرگی است. چرا که ریشه بسیاری از دشمنی‌ها و ناراحتی‌ها در همین مسئله است. حضرت علی علیه السلام در بیان‌های متفاوتی ما را به رعایت حق دیگران دعوت می‌کند...

حکمت ۲۲۱

حضرت علی (ع) می‌فرمایند: « بدترین سرمایه برای قیامت ستم به دیگران است. » یعنی بدترین چیزی که در قیامت می‌تواند ما را از رحمت خداوند دور کند و به عذاب برساند ظلم و ستم به دیگران است و همانطور که گفتیم این ظلم و ستم می‌تواند چیزهای کوچک مثل ریختن زباله در خیابان باشد و یا ظلم‌های بزرگ مثل ریختن آبروی دیگران باشد. این گناهان به بیان قرآن و امامان معصوم (ع) هرگز با توبه بخشیده نمی‌شوند و تا شخصی که به او ظلم شده راضی نشود این گناه در نامه اعمال ما خواهد ماند .

حضرت علی (ع) می‌فرماید: «هر که در ذرهايش نبنی تند حق خود را از بین برده است و هر که به حرف سخن چینی گوش کند دوست خود را از دست می‌دهد.»

حضرت علی علیه السلام در این حکمت به دو مورد بسیار مهم اشاره می‌کنند:

✓ اول تنبلی که باعث می‌شود کارها روی هم جمع شود و با عجله و بی‌کیفیت انجام گردد. مثلاً کارمندی که تنبلی می‌کند مجبور است کارهای جمع شده خود را با سرعت بیشتر و بی‌دقت انجام دهد و حتماً این بی‌دقتی باعث به وجود آمدن اشتباهات زیادی خواهد شد و حق دیگران از بین خواهد رفت. یا مثلاً عقب انداختن خواندن نماز یک نمونه بسیار مهم دیگر از تنبلی است که باعث می‌شود ثواب آن بسیار کم گردد و حق خدای مهربان ضایع گردد.

✓ مورد دوم که در این حکمت به آن اشاره شده گوش ندادن به حرف سخن چین است که این مورد در قرآن هم تاکید شده است.

چرا به حرف سخن چین گوش ندهیم؟

امام علی (ع) به ما هشدار می‌دهند که گوش دادن به حرف سخن چین، باعث از دست دادن دوست می‌شود. اما چرا؟

سخن چین مانند یک آینه شکسته است که تصویر را کج و نادرست نشان می‌دهد. او حرف دیگران را تغییر می‌دهد، قسمتی از آن را پنهان می‌کند یا چیزهایی که اصلاً گفته نشده را به دروغ به دیگران نسبت می‌دهد. وقتی تو به این حرف دروغ گوش می‌دهی، در دام او گرفتار شده‌ای. جابجا کردن حرف بین دوستان، بسیاری از دوستی‌ها را به دشمنی تبدیل می‌کند و به همین دلیل باید با سخن چین به سردی رفتار کرد تا آبروی افراد محفوظ بماند.

حکمت ۲۶۰

امیر مومنان می‌فرماید: «شایسته نیست به سخنی که از دهان برادرت بیرون می‌آید بدگمان باشی در حالی که می‌توان از آن برداشت خوبی داشت.»

در این حکمت مولای ما بیان کرده‌اند تا آنجا که می‌توانیم نسبت به برادران و خواهران دینی خود خوش بین باشیم و اگر از آنها سخنی شنیدیم که در مفهوم آن شک داشتیم، حتماً بهترین معنی را از آن کلام در نظر بگیریم و هرگز بدگمان نباشیم، یعنی اگر برادر یا خواهر (یا دوست) حرفی زد که می‌توانی آن را به دو صورت "خوب" و "بد" معنی کنی، شایسته نیست به حرف او بدگمان باشی. همیشه سعی کن برداشت خوب و مهربانانه داشته باشی.

اولین نتیجه این اخلاق، آرامش روانی برای خودمان است و بعد حفظ دوستی و محبت با اطرافیانمان. در احادیث مختلف به این موضوع اشاره شده و حتی گفته شده اگر چندین نفر کلام نامناسبی را از طرف کسی به تو گفتند و او خودش آن را انکار کرد حرف خود شخص را قبول کن و به او بدگمان نشو. دین ما تا این حد به حفظ دوستی و محبت بین مسلمانان اهمیت داده است در اینجا دو حکمت ارزشمند دیگر از امام علی علیه السلام را برای شما عزیزان آورده‌ایم.

حکمت ۴۰

«زبان عاقل در پشت قلب اوست و قلب نادان در پشت زبانش.»

شاید مفهوم قلب در این حکمت فکر و عقل باشد و منظور از این کلام این است: عاقل اول به حرفی که می‌زند فکر می‌کند بعد سخن می‌گوید اما نادان اول سخن می‌گوید بعد به آن فکر می‌کند! امام علی (ع) به ما می‌آموزد که عاقلان مانند یک فرمانده خوب هستند که ابتدا نقشه می‌کشند (فکر می‌کنند) و سپس نیروهایشان را به حرکت درمی‌آورند (حرف می‌زنند). اما نادانان مانند کسانی هستند که اول شلیک می‌کنند و بعد به هدف نگاه می‌کنند!

۶

علی برادر

کلام امیر

آموزش مفاهیم نهج البلاغه پایه هفتم
متوسطه اول گروه با آسپه شنوایی

« کسی که از گفتن نمی‌داند بترسد نابود می‌شود. »

در جواب بسیاری از سوالات، با جواب « نمی‌دانم »، می‌توان جلوی خیلی از مشکلات و ناراحتی‌ها را گرفت و از بسیاری از گناهان دور شد و چه عالیست که استفاده مناسب و به جا از این کلمه را در زندگی خود تمرین کنیم.

دشمن شناسی

برای مبارزه با هر دشمن باید ابتدا او را شناخت. مثلاً میکروب، دشمن بزرگی برای ما انسان‌ها است. ولی ما در برابر میکروب‌هایی که می‌شناسیم به راحتی می‌توانیم مبارزه کنیم، اما در مبارزه با میکروب‌هایی که هنوز نمی‌شناسیم حتی ممکن است قربانیان زیادی داشته باشیم. در زندگی طبیعی و در مسائل سیاسی و اجتماعی هم به همین شکل است و به همین دلیل لازم است که ما دشمن خود را به خوبی بشناسیم.

پیامبر (ص) فرمودند: « عاقل‌ترین مردم کسی است که خدای خود را بشناسد و از او اطاعت کند و دشمن خود را هم بشناسد و از او دوری کند. »

امام علی (ع) فرمودند: « دشمن دو نوع است: ۱- دشمن آشکار. ۲- دشمن پنهان کم‌خطرترین دشمن، دشمن آشکار است. کسی که دشمنی خود را نشان دهد خطر کم است. خطرناک‌ترین دشمن، کسی است که دشمنی خود را پنهان می‌کند. از نظر قرآن دشمنان پنهان سرسخت‌ترین دشمنان هستند که در ظاهر با ما دوست هستند و زبان‌شان با ما خوب و نرم است اما در دل‌هایشان با ما دشمن هستند. این نوع دشمنی « نفاق » است.

امام علی (ع) همیشه به هوشیاری در برابر دشمنان تاکید داشتند به همین خاطر در سخنی به مالک اشتر (فرمانروای سپاه اسلام) فرمودند:

« از دشمنت حتی بعد از دوستی با او غافل نشو و به او خوش بین نباش. »

ادب در گفتار

یکی از ویژگی های انسان با ایمان، داشتن ادب است. ما باید از هر فرصتی استفاده کنیم تا اخلاق خوب و ادب را یاد بگیریم و با الگو گرفتن از پیامبر(ص) و امامان معصوم (ع) فردی با ادب و خوش اخلاق باشیم تا خداوند از ما راضی باشد.

ادب در گفتار یعنی:

- ✓ با دیگران مؤدبانه و محترمانه صحبت کنیم.
- ✓ از کلمات زشت و زشت استفاده نکنیم.
- ✓ به احساسات دیگران احترام بگذاریم.

نمونه های ادب در گفتار:

۱. استفاده از کلمات مؤدبانه

- ✓ "لطفاً" وقتی چیزی می خواهی
- ✓ "متشکرم" وقتی کسی کاری برایت می کند
- ✓ "ببخشید" وقتی اشتباهی می کنی

۲. صحبت با آرامش

- ✓ داد نزیم
- ✓ با آرامش و احترام صحبت کنیم

۳. گوش دادن به دیگران

✓ وقتی کسی صحبت می‌کند، حرفش را قطع نکنیم

✓ به حرف دیگران خوب گوش دهیم

۴. استفاده از کلمات مناسب

✓ از کلمات زشت استفاده نکنیم.

✓ دیگران را مسخره نکنیم.

✓ به دیگران لقب بد ندهیم.

امام علی(ع) نیز در جاهای مختلف در نهج البلاغه به ما سفارش کرده است که با دیگران مؤدبانه رفتار کنیم و در گفتار هم ادب را رعایت کنیم و خوب سخن بگوییم و از بدزبانی پرهیز کنیم.

امام علی (ع) فرمودند: « من نمی‌پسندم که شما ناسزا بگویید. »

همه ما دوست داریم دیگران با ما خوب حرف بزنند. هیچ کس دوست ندارد که حرف بد بشنود و با زبان خود آنها را آزار دهد. همه می‌خواهند مردم با آنها با ادب و با سخنان احترام آمیز برخورد کنند.

آیا ما تلاش کرده ایم که به سفارش امام عزیز خود عمل کنیم؟

آیا ما زبان خود را تربیت کرده ایم که همیشه سخنان خوب بگویید، به کسی توهین نکند و ناسزا نگوید؟

امام علی (ع) فرمودند:

"زبانی که ادب ندارد، مانند حیوان درنده ای است که اگر رهایش کنی، می گزد."

امام علی (ع) می فرمایند: زبانی که کنترل نشود و بی ادب باشد، دقیقاً مانند یک حیوان درنده (مثل یک مار یا یک گرگ) است. اگر آن را رها کنی و مراقبتش نباشی، می رود و دیگران را زخمی می کند. چرا زبان مانند یک حیوان درنده است؟

- ✓ زبان بی ادب، بدون فکر حمله می کند. بدون فکر حرف می زند.
- ✓ زخم عمیقی به جا می گذارد. با حرف زشت، دل دیگران را می شکند.
- ✓ وقتی رها شود، کنترل آن سخت است. وقتی حرف بدی از دهان بیرون آمد، پس گرفتن آن بسیار سخت است.

چگونه زبانمان را مهار کنیم؟

- امام علی (ع) به ما یادآوری می کنند که باید "ارباب" زبانمان باشیم، نه اینکه زبانمان ما را کنترل کند.
- ✓ قبل از حرف زدن، همیشه یک لحظه مکث کن. این مکث مانند بستن در قفس برای حیوان درنده است. از خودت بپرس: "آیا این حرف راستی است؟ آیا لازم است؟ آیا کسی را ناراحت می کند؟"
 - ✓ از کلمات خوب استفاده کن. سعی کن همیشه از کلمات محترمانه، مهربانانه و مفید استفاده کنی. هرچه بیشتر با ادب حرف بزنی، کنترل بر زبانت راحت تر می شود.
 - ✓ در مواقع ضروری سکوت کن. وقتی می بینی خیلی عصبانی هستی و کنترل خودت را از دست داده ای، بهترین کار این است که اصلاً حرف نزنی. سکوت، مطمئن ترین راه برای جلوگیری از نیش زدن زبان است.

یاری خواستن از خدا

یکی از راه هایی که ما می توانیم با خدا ارتباط برقرار کنیم، دعا کردن و نیایش است. انسان با دعا و نیایش از خدا می خواهد که مشکل او را بر طرف کند و ان شاء الله خدا هم دعایش را اجابت می کند. یکی از بهترین زمان هایی که دعا در آن مستجاب می شود، هنگام « نماز » است. وقتی انسان نماز می خواند در واقع با خدا سخن می گوید و در این حال انسان به خدا توجه بیشتری دارد و خداوند نیز با مهربانی بیشتری با او رفتار می کند و دعای او را برآورده می سازد.

امام علی (ع) در باره زمان اجابت شدن دعا فرمودند:

"در این مواقع برای خواسته های خود دعا کنید: هنگام قرائت قرآن، اذان گفتن، بارش باران و جهاد با کفار"

همچنین امام علی(ع) فرمودند: خداوند اجابتش را در دعاها پنهان داشته پس هرگز هیچ دعایی را کوچک بشمارید.

امام علی (ع) به ما یک راز بزرگ را یادآوری می کنند: همیشه خداوند دعای ما را می شنود و به آن جواب می دهد، اما این جواب همیشه دقیقاً به شکلی که ما انتظار داریم یا فوراً نمی رسد. پس هیچ وقت نگو "دعایم مستجاب نشد" و هیچ دعایی را بی اهمیت نشمار.

خدا هم مثل یک پدر و مادر دانا که همیشه چیزی را که برای فرزندشان بهتر است فراهم می کنند، اما نه همیشه در همان لحظه و به همان شکلی که او می خواهد.

این نگاه، تو را همیشه به خدا وصل نگه می دارد و ناامیدی را از تو دور می کند. دعا کردن مثل کاشتن یک بذر است. تو بذر را در خاک می کاری و از دیدگانت پنهان می شود، اما تو مطمئن هستی که با مراقبت و گذشت زمان، یک گیاه زیبا از زمین بیرون می آید.

آزمون :

دانش آموز گرامی، روی لینک زیر بزن و به طور آنلاین در آزمون شرکت کن :

.

۱۳

علی برادر

کلام امیر

آموزش مفاهیم نهج البلاغه پایه هفتم
متوسطه اول گروه با آسیب شنوایی

- نهج البلاغه، سید شریف رضی ترجمه محمد دشتی. تهران: پیام عدالت. ۱۳۹۲

- نهج البلاغه، سید شریف رضی ترجمه عبدالمحمد آیتی. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی. ۱۳۷۸

- حکمت های نهج البلاغه جلد اول. محمد رضا هادی زاده. تهران: تابان. ۱۳۸۶

- واقعیت نگری در نهج البلاغه. بنیاد نهج البلاغه. تهران: تربیت. ۱۳۷۰

- ولایت و رهبری در نهج البلاغه. مسلم قلی پور گیلانی. تهران: فروزش. ۱۳۸۴

- گهر عمر. جواد محدثی. مشهد: آستان قدس رضوی. ۱۳۸۷

- کتاب درسی پیام های آسمان پایه ی هشتم سال تحصیلی ۱۴۰۵ - ۱۴۰۴

